

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีขอบเขตการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
 - 1.1 สภาพทั่วไปของเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
 - 1.2 การบริหารและการจัดการในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
 - 1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
2. แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.1 แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.2 สภาพปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน
 - 2.3 วัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการศึกษา
 - 2.4 มาตรการการจัดการศึกษา
3. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.1 ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา
 - 3.2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา
 - 3.3 ระบบการศึกษา
 - 3.4 แนวการจัดการศึกษา
 - 3.5 การบริหารและการจัดการศึกษา
 - 3.6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา
4. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.1 ความหมายของปัจจัย
 - 4.2 ปัจจัยภายในสถานศึกษา
 - 4.2.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร
 - 4.2.2 ปัจจัยด้านครูผู้สอน
 - 4.2.3 ปัจจัยด้านผู้เรียน
 - 4.2.4 ปัจจัยด้านทรัพยากร

- 4.3 ปัจจัยภายนอกสถานการศึกษา
 - 4.3.1 ปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา
 - 4.3.2 ปัจจัยด้านผู้ปกครอง
 - 4.3.3 ปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง
5. ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
 - 5.1 แนวคิดประสิทธิผลการจัดการศึกษา
 - 5.2 ความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา
 - 5.3 การประเมินประสิทธิผลการจัดการศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพทั่วไปในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

จากแนวการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 หน้า 44) ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 นั้น ได้มีการจัดโครงสร้างหน่วยงานการศึกษาในหลายระดับเพื่อปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสม ความรวดเร็วในการพัฒนา หรือความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกซึ่งการจัดการศึกษาของสังคมไทย นั้นไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทั่วทั้งที่ การปรับโครงสร้างนับตั้งแต่ กระทรวงศึกษาธิการจึงเกิดขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 เป็นกฎที่เกิดตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 ที่ได้บัญญัติเรื่อง การศึกษาและความมุ่งหมาย หลักการ สิทธิหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวการจัดการ การศึกษาการบริหารและจัดการศึกษา มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1. สภาพทั่วไปของเขตพื้นที่ศึกษานครสวรรค์ เขต 3

เขตพื้นที่ศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จังหวัดนครสวรรค์มี 15 อำเภอได้แก่ อำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอโกรกพระ อำเภอชุมแสง อำเภอหนองบัว อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอ คาคส อำเภอน้ำขุ่น อำเภอไพศาลี อำเภอพยุหะคีรี อำเภอลาดยาว อำเภอดงพิกุล อำเภอแม่วงก์ อำเภอแม่เปินและอำเภอชุมตาบง เดิมการจัดการศึกษากำหนดให้อยู่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หลังจากการจัดพื้นที่การศึกษาแล้วจังหวัดนครสวรรค์ ถูกกำหนดเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษา ในเขตพื้นที่ศึกษานครสวรรค์ เขต 3 นั้น ประกอบด้วย 5 อำเภอ คือ อำเภอ

ไพศาลี อำเภอดาคลี อำเภอหนองบัว อำเภอท่าตะโก อำเภอดงฟ้า มีจำนวนโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 231 โรงเรียน โรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอไพศาลี 39 โรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอดาคลี 59 โรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอหนองบัว 47 โรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอท่าตะโก 42 โรงเรียนและเขตพื้นที่อำเภอดงฟ้า 48 โรงเรียน มีข้าราชการครู ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 2,197 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 40,486 คน สภาพโดยทั่วไปชุมชนเป็นชุมชนชนบท ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่และทำสวน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3, ม.ป.ป. 2551ก)

2. การบริหารและจัดการในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

การกำหนดหลักการบริหารจัดการในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาทำให้ประหยัด สายการบังคับบัญชา การประสานงานและการประเมินผลรวดเร็วขึ้น

2. ความรับผิดชอบในการดูแลและประชากรในการบริหารงานมีน้อยลง ในระดับต่ำกว่ากระทรวงศึกษาธิการลงมานั้นจากเดิมที่จัดการศึกษาในรูปแบบของจังหวัด อำเภอ และกลุ่มโรงเรียน ซึ่งใช้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ส่วนในระดับที่เรียกว่ามัธยมศึกษานั้นก็จัดการผ่านระดับจังหวัด สถานศึกษาเช่นกัน ส่วนสถานศึกษาเอกชนก็จะจัดการศึกษาและประสานงานกันเฉพาะในกลุ่มเอกชนจนเปลี่ยนเขตพื้นที่ลงมาสู่สถานศึกษาและมีการประสานงานร่วมกัน

3. การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรขนาดเล็กที่กำหนดจำนวนบุคลากรให้น้อยลงเน้นการสร้างความปลอดภัยและรู้ต้องการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการมากขึ้น สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการตัดสินใจได้ง่าย รวดเร็ว ลดทุนในการบริหารลง ขั้นตอนในการประสานงานสั้นลง

เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ประกอบด้วยสถานศึกษาจำนวน 231 สถานศึกษา มีการจัดโครงสร้างภายในสำนักงานเขตพื้นที่ คือจัดให้มีคณะกรรมการเขตพื้นที่และคณะกรรมการข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) มีหน่วยงานตรวจสอบภายใน และคณะกรรมการนิเทศติดตามประเมินผล โดยมีการจัดแบ่งงานภายในสำนักงานเขตออกเป็นกลุ่มงานดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ ทำหน้าที่บริหารงานทั่วไป ประชาสัมพันธ์และการเงิน

2. กลุ่มงานนโยบายและแผน จัดการเกี่ยวกับแผนพัฒนาปฏิบัติการ จัดตั้งจัดสรรงบประมาณ ติดตามประเมินผล การจัดข้อมูลสารสนเทศ

3. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา จัดส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา กิจกรรมนักเรียน ดูแลกองทุน สวัสดิการ สวัสดิภาพ ส่งเสริมกิจการพิเศษ ส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน

4. กลุ่มงานนิเทศติดตามประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ วัดและประเมินผลการศึกษา สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี นิเทศติดตาม ประเมินระบบ บริหารระบบประกันคุณภาพภายใน คณะกรรมการนิเทศ

5. กลุ่มบริหารงานบุคคล ดูแลงานบุคลากร อัตรากำลัง งานวินัยและนิติกร กลุ่มอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา)

6. กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

นอกจากที่กล่าวมาเป็นการจัดการโครงสร้างการบริหารงานภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนการประสานงานในการจัดการศึกษาจากเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษา สถานศึกษากับสถานศึกษาด้วยกัน และประชาชนในชุมชนกับสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 สามารถประสานงานกันได้อย่างรวดเร็ว โดยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทุกหน่วยงานในสังกัดดำเนินการพัฒนาระบบเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามสถานศึกษาบางแห่งยังไม่พร้อมที่จะใช้ระบบการสื่อสารผ่านเครือข่ายและเพื่อเป็นการเพิ่มความสะดวกกับทุกหน่วยปฏิบัติ จึงจัดให้มีศูนย์ประสานราชการอำเภอขึ้น เพื่อประสานราชการต่างๆ พร้อมทั้งเป็นที่เลี้ยงแก้ปัญหาที่สถานศึกษาที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และนอกจากนั้นยังตั้งศูนย์เครือข่ายระดับสถานศึกษาขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

การสร้างโอกาสในการร่วมคิดร่วมทำและร่วมในการบริหารจัดการศึกษาตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาได้มากขึ้น ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. มีโอกาสในการร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษามากขึ้น เพราะมีหลายเขตพื้นที่การศึกษาและแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีประชากรไม่มากนัก

2. มีโอกาสในการร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการศึกษามากขึ้น เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา

3. เขตพื้นที่การศึกษาสะท้อนความเป็นชุมชนท้องถิ่นและชุมชนใกล้ชิดกับเขตพื้นที่การศึกษา ประชาชนจะตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางทั่วถึง ทั้งการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล

สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 นั้น ชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นไปตามกฎหมายกำหนด คือการมีส่วนร่วมในลักษณะของตัวแทน

หรือการมีผู้แทนเข้ามาร่วมในการบริหารการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเรื่องที่ชุมชนมักเข้ามามีส่วนร่วมคือเรื่องของการสนับสนุนทรัพยากร เพราะทำได้ง่ายที่สุดหากชุมชนมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนเรื่องระดับการมีส่วนร่วมในเชิงลึกนั้นยังขาดข้อมูลที่ชี้ถึงระดับการมีส่วนร่วมในระดับเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

สรุปการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยการจัดการโครงสร้างการบริหารงานภายในสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึง ทั้งการร่วมคิดร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล จุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน และผู้ปกครอง

แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

1. แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นจากปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อจนทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ ดังนี้ (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2542, หน้า 1- 4)

1. กระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น โดยสามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้ การศึกษาต้องเตรียมคนให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีความสามารถควบคุมภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ การศึกษาจะต้องบรรลุเป้าหมายในการสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประเทศให้สามารถเข้าสู่การแข่งขันกับนานาชาติได้

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวทางการ จัดการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (มาตรา 43) ได้ระบุว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้ง (มาตรา 81) ระบุให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ เป็นต้น

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาระดับแรกของประเทศไทยที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้

ข้อมูลอย่างกว้างขวาง เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก นับตั้งแต่การกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม (มาตรา 6) การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) การกำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของบุคคล บิดา มารดา ครอบครัว ชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันต่างๆ ทางสังคม (มาตรา 10 - มาตรา 14) การกำหนดระบบการศึกษา ซึ่งระบุไว้ว่ามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย โดยให้มีการผสมผสานและการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบกันได้ (มาตรา 15) การกำหนดการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐซึ่งมุ่งเน้นความเป็นเอกภาพ ประสิทธิภาพและการกระจายอำนาจ (มาตรา 31 - มาตรา 40) การกำหนดสิทธิในการจัดการศึกษาขององค์กรท้องถิ่น (มาตรา 41) การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นอิสระโดยมีการกำกับติดตาม ประเมินคุณภาพ และมาตรฐานโดยรัฐ (มาตรา 43) การกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและชัดเจน (มาตรา 47 - มาตรา 51) การพัฒนาครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (มาตรา 58 - มาตรา 68) เหล่านี้ เป็นต้น

บทบัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานหรือต้องมีการปรับระบบการศึกษาใหม่ ซึ่งทำให้ต้องปฏิรูปการศึกษาระดับการศึกษาขึ้นพื้นฐานของประเทศไทย

2. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2542, หน้า 8 - 10) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาทางด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเน้นการรวมศูนย์อำนาจไว้ในส่วนกลาง ไม่เปิดโอกาสให้หน่วยปฏิบัติในระดับนั้นมีอำนาจในการตัดสินใจค่อนข้างน้อยมาก แม้จะมีการมอบอำนาจบางเรื่องลงไป ก็เป็นเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยส่วนกลาง มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านการบริหารและวิชาการลงสู่ระดับพื้นที่ค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ในการบริหารงานโดยเฉพาะในด้านนโยบายแผนและงบประมาณ ขาดเอกภาพหรือความเป็นหน่วยเดียวกันในลักษณะของภารกิจกระทรวงแต่ละกรมมีอิสระมากเกินไปจนไม่สามารถประสานนโยบายและแผน และงบประมาณในภาพรวมได้ การปฏิบัติงานจึงมีลักษณะต่างคนต่างทำในภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบของตนเองและปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารและการจัดการ คือ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและแผนงานหลักของการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงและด้านการเมือง ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งในด้านทรัพยากรและก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องหลายประการ การขาดความร่วมมือร่วมของชุมชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารและการจัด

การศึกษาอย่างจริงจัง เพราะชาดกลไก และวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้ชุมชน ประชาชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำและร่วมคิดตามประเมินผลในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 9) ได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบันไว้ดังนี้ คือ

1. สภาพปัญหาทางด้านคุณภาพของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาในทุกระดับในปัจจุบัน ประสบปัญหาสำคัญในเรื่องผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความสามารถในการวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ จากการประเมินคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา 2550 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยในวิชาเหล่านี้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มของแต่ละวิชาทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผล ประเมินผล หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นหลักสูตรแกนกลางที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายได้ เนื้อหาสาระของหลักสูตรส่วนมากเป็นเรื่องที่กำหนดโดยนักวิชาการไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความแตกต่างของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนก็ยังมุ่งเน้นการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคม ใช้การเรียนรู้จากสภาพจริงหรือจากการปฏิบัติจริงซึ่งส่งผลให้มีปัญหาในด้านการวัดผล ประเมินผลที่เน้นการวัดความรู้ ความจำมากกว่าการวัดความรู้ความสามารถที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

3. สภาพปัญหาเกี่ยวกับครูและบุคลากรทางการศึกษา บางส่วนยังขาดความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ ขาดความมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณของความเป็นครู ยังไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการทำงานในลักษณะของผู้มีวิชาชีพครู เนื่องจากมีเหตุปัจจัยหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าตอบแทนที่ได้รับค่อนข้างน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับวิชาชีพอื่นในสังคม นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงาน มีภาวะความเป็นผู้นำค่อนข้างน้อย ตลอดจนขาดทักษะในการบริหารและการจัดการด้านการศึกษา

จากแรงผลักดันและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ทางการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไปและเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่อันดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เข้าสู่ระดับสากลต่อไป

สรุปสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันระบบบริหารและการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเน้นการรวมศูนย์อำนาจไว้ในส่วนกลาง ขาดความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย และแผนงานหลักของการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงและ

ด้านการเมือง สภาพปัญหาทางด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาและการจัดการศึกษาในระดับในปัจจุบัน ประสบปัญหาสำคัญในเรื่องผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความสามารถในการวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. วัตถุประสงค์ และนโยบายการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 16) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจอารมณ์และสังคม เหมาะสมกับวัย มีความรู้คู่คุณธรรม ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยอย่างมีศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีทักษะที่ จะแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล พอที่จะรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลก มีจิตสำนึกที่ถูกต้องในทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงนโยบายการจัดการศึกษาว่า รัฐจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึง ให้กับทุกคนอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ด้วยหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนและการใช้นวัตกรรมตลอดจนรูปแบบ ที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพที่แตกต่างของแต่ละบุคคลและความแตกต่างของท้องถิ่น

สรุปวัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจอารมณ์และสังคม เหมาะสมกับวัย มีคุณธรรมนำความรู้ ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข โดยให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ด้วยหลักการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน

4. มาตรการการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 17 - 29) ได้กล่าวถึงมาตรการในการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบาย จำเป็นต้องวิเคราะห์มาตรการที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นไปได้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน มาตรการที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. รัฐจัดการศึกษาให้มีรูปแบบที่หลากหลายที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามศักยภาพและตามสภาพท้องถิ่น
2. มรดกของสังคมไทยที่ได้สั่งสมมาหลายร้อยปีได้ช่วยให้ประเทศชาติหันภาวะวิกฤติมาได้ทุกยุคทุกสมัย ต้องจัดให้เป็นแกนกลางของการเรียนรู้ โดยปรับให้เหมาะสมและ

สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน มรดกดังกล่าว ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา ค่านิยม การเอื้ออาทร ความมีน้ำใจต่อกัน ความรักถิ่น รักชาติ รักษาธรรมชาติ การรักษาสมบัติสาธารณะ มรดกด้านศิลปะ สถาปัตยกรรมไทย แพทย์แผนไทย อาหารไทย ระบบครอบครัว ปรัชญาชาวบ้าน เครือข่ายประชาชนและภูมิปัญญาไทยด้านการผลิตและด้านอาชีพต่างๆ

3. รัฐสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตราที่ 43 และมาตราที่ 286

4. กำหนดบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

5. รัฐสนับสนุนให้ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน ครอบครัว สถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษา

6. ให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลีและแผนกสามัญศึกษาได้เรียนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ

7. รัฐจัดและสนับสนุนเอกชน และองค์กรต่างๆจัดการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาส ทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาพิเศษในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ตามศักยภาพและสภาพของผู้เรียน

8. สำหรับประชากรวัยแรงงานที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบปกติให้รัฐจัดหรือสนับสนุนให้เอกชนหรือองค์กรต่างๆจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โดยรูปแบบต่างๆ ทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ครอบคลุมและทั่วถึงประชากรในกลุ่มนี้

9. รัฐจะจัดโครงการเฉพาะกิจเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นเสี่ยงภัย และทุรกันดารโดยเฉพาะ

10. รัฐจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งนี้มุ่งเน้น 4 ด้าน คือหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรทางการศึกษา การบริหารจัดการและการประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

11. รัฐกำหนดแนวทางการจัดงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความสามารถทางเศรษฐกิจของรัฐ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน การดำเนินงานของสถานศึกษา และส่วนที่เป็นค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาของรัฐและจะอุดหนุนสถานศึกษาเอกชนเฉพาะส่วนที่เป็นค่าเล่าเรียนในอัตราที่เท่ากันกับผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐ เว้นแต่การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส รัฐจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอื่นๆตามความเหมาะสมได้แก่ ค่าที่พัก อาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย แบบเรียน สื่อเสริมการเรียนรู้สำหรับคนพิการ

สรุปมาตรการการจัดการศึกษาให้มีรูปแบบที่หลากหลายโดยปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สนับสนุนเอกชน และองค์กรต่างๆร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะและ รัฐจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งนี้มุ่งเน้น 4 ด้าน คือหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรทางการศึกษา การบริหารจัดการและการประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 5 - 7) ปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศไทยใช้แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาโดยทั่วไปดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

3.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

3.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

4.1 มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

4.2 มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3 มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

4.4 มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4.5 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

4.6 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

2. สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 7 - 9) ได้ระบุสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาคตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

2. บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 7 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

3. นอกเหนือจากรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

4.1 การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

4.2 เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

4.3 การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

5. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

5.1 การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่ง

อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

5.2 เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมาย

กำหนด

5.3 การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมาย

กำหนด

3. ระบบการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 9 - 12) ได้ระบุระบบการศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

1.2 การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน

2. การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงการศึกษา ระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปีโดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาตั้งต่อไปนี้

4.1 สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

4.2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

4.3 ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

5. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6. การจัดการอาชีวศึกษาการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

7. กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษา เฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. แนวการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 9 - 12) ได้ระบุแนวทางจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาคือต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2. การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.4 ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

2.5 ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 23 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

4. ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นําผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

5. ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม

วัตถุประสงค์ ในวาระหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

6. หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆรวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับ บุคคล ตาม มาตรา 10 ววรรคสอง ววรรคสามและวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลายทั้งนี้ ให้จัดตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่องาน สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษานอกจากคุณลักษณะในวาระหนึ่งและวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะ ที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

7. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

8. ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ส่งเสริมให้จัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

5. การบริหารและการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 13 - 17) ได้ระบุการบริหารและการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

1. การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

1.1 ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาสนับสนุนทรัพยากรเพื่อ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

1.2 ให้กระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือในรูป คณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาและคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีและมี อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

1.3 สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม การ สนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและ

วัฒนธรรม รวมทั้งการพิจารณากลับกรองกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ให้คณะกรรมการสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วยรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติเป็น นิติบุคคลและให้เลขาธิการสภาเป็นกรรมการและเลขานุการจำนวน กรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

1.4 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของ สถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา แต่ละแห่ง และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง กับคณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการ ดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

1.5 องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา 24 ประกอบด้วย กรรมการโดย ตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่น รวมกันตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการแต่ละคณะให้เป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความแตกต่างของกิจการในความรับผิดชอบของ คณะกรรมการแต่ละคณะด้วย ให้สำนักงานคณะกรรมการตามมาตรา 34 เป็นนิติบุคคลและให้ เลขาธิการของแต่ละสำนักงานเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

1.6 ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคลและอาจ จัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางตามมาตรา 21 ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระสามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ ที่เป็นของตนเองมีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภา สถานศึกษาดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ

1.7 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

1.8 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่ การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้อง กับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้าน ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบ วิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือก ประสานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไป ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้อำนาจการสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่ การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา

1.9 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.10 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของ สถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ สรรหา การเลือกประสานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจาก ตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและ เลขานุการของคณะกรรมการ สถานศึกษา ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตาม มาตรา 18 (1) และ (3)

2. การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

2.2 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

3.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระโดยมีการกำกับติดตามการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

3.2 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ ตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.3 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาดังกล่าวที่กำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษาหรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

3.4 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

6. มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 17 - 25) ได้ระบุมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2. ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

3. ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพศึกษามีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทาง จัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

4. ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

5. ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุง แก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สรุปมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาได้ดังนี้คือให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ให้ถือว่าการประกันคุณภาพ

ภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาและในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 9 - 10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ปัจจัยภายในสถานศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานหรือส่วนประกอบต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยด้านทรัพยากร

2. ปัจจัยภายนอกสถานศึกษาเป็นปัจจัยหรือส่วนประกอบต่างๆที่เกิดจากภายนอกสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา ปัจจัยด้านผู้ปกครองและปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 25) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการศึกษาคือเครื่องมือที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึง ความรู้ กระบวนการทักษะ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2552, หน้า 1) ได้เสนอปัจจัยภายนอก 5 ประการสำคัญที่มีผลต่อการจัดการศึกษาไทย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีผลต่อการกำหนดคุณสมบัติและคุณภาพของแรงงานในอนาคต เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการขนส่ง เทคโนโลยีการผลิต นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ ฯลฯ มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้มีประโยชน์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมีการเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในหลักสูตรการเรียนการสอน และปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อตลาดแรงงานและตลาดการศึกษา เนื่องจากการกำหนดลักษณะของแรงงานที่ต้องการ อาทิ เศรษฐกิจใหม่ จะแข่งขันกันด้วยนวัตกรรม ใหม่ ๆ ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา ดังนั้น การศึกษาต้องพัฒนาคนให้มีทักษะการทำวิจัย ให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีคุณค่าต่อระบบเศรษฐกิจ การเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุน เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า และเงินลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ประเทศต่างๆ ไม่เพียงแต่ต้องลดการ กีดกัน การแข่งขันเท่านั้น ยังต้องแข่งขันกันด้วยสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่ง

ต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือ มีทักษะความสามารถที่หลากหลาย เช่น ความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ การบริหารฯลฯ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

3. ปัจจัยด้านระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาเคลื่อนไปอย่างยากลำบาก เนื่องด้วยระบบราชการเป็นอุปสรรค ซึ่งเกิดจาก ความล่าช้าในการประสานงาน เนื่องจากการทำงานตามระบบราชการไทยมักทำงานแบบต่างคนต่างทำไม่ไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะของ การรวมศูนย์ที่ส่วนกลางมากเกินไป การทำงานแบบราชการที่ยึดกฎระเบียบ คายตัวขาดความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษาและครูบางส่วนที่ไม่ยอมปรับตัว

4. ปัจจัยด้านการเมือง กล่าวกันว่า การปฏิรูปหรือพัฒนาการจัดการศึกษาจะสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับการเมืองมากกว่าแนวทางและวิธีการ แต่หากการเมืองไทยมีเงื่อนไขบางประการที่เป็นอุปสรรคจะส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษาไทยไม่ก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น การปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการบ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินนโยบายการพัฒนาการศึกษาไม่ต่อเนื่องและความไม่สอดคล้องของเป้าหมายของการจัดการศึกษากับเป้าหมายทางการเมือง เป้าหมายของนักการเมืองหลายคนคือ ต้องการคะแนนนิยม จึงมีนักการเมืองจำนวนไม่น้อยที่ไม่ดำเนินนโยบายที่ให้ผลในระยะยาว เนื่องจากเสียงที่จะทำให้ตนเองไม่เป็นที่นิยมทางการเมือง ซึ่งนั่นหมายความว่ารวมถึงนโยบายการศึกษา

5. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมสังคมไทย มีเงื่อนไขทางวัฒนธรรมหลายประการเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาไทย ดังนี้

5.1 ชาติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมสังคมไทย ในปัจจุบันขาดความเหนียวแน่น คนในสังคมจึงมองการศึกษาว่าเป็นเรื่องของรัฐบาลไม่เกี่ยวกับตนเองรักความสนุกและความสบายคนไทยส่วนใหญ่สนใจความบันเทิงมากกว่าการแสวงหาความรู้จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.2 สังคมอุปถัมภ์ สังคมไทยยังมีลักษณะสังคมอุปถัมภ์ เห็นแก่พวกพ้องมากกว่าส่วนร่วมผู้ที่มิอำนาจมักแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง โดยที่ประชาชนไม่กล้าขัดขวาง เพราะต้องพึ่งพาอาศัย ดังนั้น เมื่อมีการกระจายอำนาจทางการศึกษา อาจกลายเป็นแหล่งผลประโยชน์ให้กับผู้มีอิทธิพลได้หากควบคุมไม่ดี

5.3 ชาติการเปิดกว้างทางความคิดและการรับฟังความเห็นของผู้อื่น สังคมไทยมีค่านิยมว่า การมีความคิดที่แตกต่างหรือการเป็นแกะดำ เป็นสิ่งไม่ดี มองผู้ที่คิดแตกต่างเป็นศัตรูและพยายามหักล้างความคิดซึ่งมักกระทำโดยใช้อารมณ์มิได้ใช้เหตุผลเป็นที่ตั้งซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียนที่ปัจจุบันมุ่งสร้างคนให้คิดเป็น ทำเป็น

ปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยหลักที่หน่วยงานกำหนดตรงพัฒนา ระบบการศึกษาไทย จะต้องให้ความสำคัญ และนำไปใช้วิเคราะห์วางแผนกำหนดทิศทางและ

นโยบายโดยเฉพาะปัจจัยด้านการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลมากต่อการพัฒนาการศึกษาไทย เพราะหากแม้ว่าจะมีการยับยั้งหรือพัฒนาปัจจัยอื่นมากเพียงใด แต่หากปัจจัยการเมืองไม่ถูกพัฒนาให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา ย่อมส่งผลให้การยับยั้งหรือพัฒนาปัจจัยอื่นย่อมกระทำได้อย่างและอาจไม่นำพาสู่ความสำเร็จได้

กรีน,และคนอื่นๆ (Green, et al., 1980, pp.14 - 15) ได้กล่าวถึงแนวคิดของปัจจัยดังนี้ในขั้นตอนนี้เป็น การวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนในการจัดการศึกษา โดยขั้นตอนนี้จะแบ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

1.ปัจจัยนำ (predisposing factors) หมายถึง ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานและก่อให้เกิดแรงจูงใจ ในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล หรือในอีกด้านหนึ่งปัจจัยนี้จะเป็นความพอใจ (preference) ของบุคคล ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ (education experience) ความพอใจนี้อาจมีผลทั้งในทางสนับสนุนหรือยับยั้งการแสดงพฤติกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ปัจจัยซึ่งเป็นองค์ประกอบของ ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม การรับรู้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจ (socio-economic status) และอายุ เพศ ระดับการศึกษา ขนาดของครอบครัว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการวางแผนในการจัดการศึกษาด้วย

ความรู้เป็นปัจจัยนำที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม แต่การเพิ่มความรู้ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเสมอไป ถึงแม้ความรู้จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม และความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรม แต่ความรู้อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาได้จะต้องมีปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย

การรับรู้ หมายถึง การที่ร่างกายรับสิ่งเร้าต่างๆ ที่ผ่านมาจากประสาทสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วตอบสนองเอาสิ่งเร้านั้นออกมาเป็นลักษณะของจิตที่เกิดขึ้นจากการผสมกันระหว่างพวกประสาทสัมผัสชนิดต่าง ๆ และความคิด ร่วมกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่การรับรู้เป็นตัวแปรทางจิตสังคม ที่เชื่อว่ามีผลกระตุ้นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

ความเชื่อ คือ ความมั่นใจในสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจเป็นปรากฏการณ์หรือวัตถุว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริงให้ความไว้วางใจและความเชื่อเกี่ยวกับผลตอบแทนที่จะได้จากการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

ค่านิยม หมายถึง การให้ความสำคัญให้ความพอใจในสิ่งต่างๆ ซึ่งบางครั้งค่านิยมของบุคคลก็ขัดแย้งกันเอง ซึ่งความขัดแย้งของค่านิยมเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ต้องวางแผนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วย

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกที่ค่อนข้างจะคงที่ของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล วัตถุ การกระทำ ความคิด ความรู้สึกดังกล่าวมีทั้งที่มีผลดีและผลเสียในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

2. ปัจจัยเอื้อ (enabling factors) หมายถึง สิ่งที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้ง การบริหารที่จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถที่จะใช้แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกับการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนั้นสิ่งที่สำคัญ ก็คือ การหาได้ง่าย (available) และความสามารถเข้าถึงได้ (accessibility) ปัจจัยเอื้อ จึงเป็นสิ่งช่วยให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษา

3. ปัจจัยเสริม (reinforcing factors) หมายถึง ปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาได้รับการสนับสนุนหรือไม่เพียงใด ลักษณะและแหล่งของปัจจัยเสริม จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัญหาในแต่ละเรื่อง เช่น การจัดการศึกษาในโรงเรียนหรือสถานศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน ปัจจัยเสริมที่สำคัญ ได้แก่ เพื่อนนักเรียน ครู อาจารย์ หรือบุคคลในครอบครัว เป็นต้น ปัจจัยเสริม อาจเป็นการกระตุ้นเตือน การให้รางวัลที่เป็นสิ่งของ คำชมเชย การยอมรับ การเอาเป็นแบบอย่าง การลงโทษ การไม่ยอมรับการกระทำนั้นๆ หรืออาจเป็นกฎระเบียบที่บังคับควบคุมให้บุคคลนั้นๆ ปฏิบัติตามก็ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้บุคคลจะได้รับจากบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อตนเองและอิทธิพลของบุคคลต่าง ๆ นี้ก็จะแตกต่างกันไปตามพฤติกรรมของบุคคลและสถานการณ์โดยอาจจะช่วยสนับสนุนหรือยับยั้งการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ก็ได้

การดำเนินงานในขั้นตอนการวิเคราะห์ทางการศึกษา จะเป็นการพิจารณาว่าปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมนั้น มีปัจจัยเฉพาะอะไรบ้าง ที่จะทำให้เกิดผลต่อการจัดการศึกษา ถ้าได้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงใหม่ให้เหมาะสม จัดลำดับความสำคัญของปัจจัย จัดกลุ่มปัจจัย และ ความยากง่ายของการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น ก็จะทำให้การวางแผนในขั้นต่อไปมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่าประสิทธิผลการจัดการศึกษาเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ปัจจัยภายนอกได้แก่เทคโนโลยี นโยบายการเมือง วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมระบบราชการ ปัจจัยภายในได้แก่ผู้บริหาร ทรัพยากร บุคลากรและนักเรียน ทุกปัจจัยต้องได้รับการพัฒนาและควบคุมให้อยู่ในความเหมาะสม

2. ความหมายของปัจจัย

ศรีทิพย์ ลัดดาวัลย์ (2540, หน้า 6) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาได้แก่ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านคณาจารย์ ปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับผู้เรียน

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของปัจจัยคือ สิ่งส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียน ปัจจัยภายในสถานศึกษาได้แก่ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้าน

ทรัพยากร ปัจจัยภายนอกสถานศึกษาได้แก่ ปัจจัยด้านหน่วยบังคับบัญชา ปัจจัยด้านผู้ปกครอง และปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง

อำนาจ เกทฟ็อค้า (2541, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความหมายของปัจจัยหมายถึงปัจจัยแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียน

จรัส เบี้ยวน้อย (2541, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของปัจจัยหมายถึง การที่โรงเรียนสามารถดำรงและดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ ซึ่งจะขาดประการใดประการหนึ่งเสียมิได้ ถ้าหากขาดสิ่งเหล่านี้จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

นุชนรา รัตนศิริประภา (2543, หน้า 27) ได้ให้ความหมายของปัจจัยว่าสิ่งที่ทำให้โรงเรียนสามารถดำรงและดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

สงบ ประเสริฐพันธ์ (2543, หน้า 10) กล่าวว่า ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาหมายถึง ปัจจัยในการสร้างคุณภาพของสถานศึกษาได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาคาร และบริเวณ ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

สำนักงานเขตพื้นที่นครสวรรค์ เขต 3 (2551, หน้า 15) เป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง มีคุณธรรม นำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและมีคุณภาพตามมาตรฐาน ตลอดจนการพัฒนาและสร้างผลงานอย่างมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา การดำเนินงานจะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ชุมชนแวดล้อม ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าองค์กรต่างๆ หน่วยงานบังคับบัญชา เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยการบริหาร(input) ที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษารับรู้วัตถุประสงค์ตาม พันธกิจของสถานศึกษา (output) ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบข่ายในการวิจัยครั้งนี้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ปัจจัยที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. ปัจจัยภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านผู้สอน 3) ปัจจัยด้านผู้เรียน และ 4) ปัจจัยด้านทรัพยากร 2. ปัจจัยภายนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา 2) ปัจจัยด้านผู้ปกครอง และ 3) ปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 25) ได้กล่าวถึงปัจจัยหมายถึงเครื่องมือที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึง ความรู้ กระบวนการทักษะและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปปัจจัยหมายถึง องค์ประกอบพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ปัจจัยภายในสถานศึกษา

ปัจจัยภายในสถานศึกษา หมายถึง ส่วนประกอบต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นภายในสถานศึกษา และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ซึ่งทำให้ประสิทธิผลการจัดการศึกษาแตกต่างกันมีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยด้านทรัพยากร

3.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารงานเพราะผู้บริหารเปรียบเสมือนดวงประทีปของโรงเรียน เป็นจุดรวมแห่งพลังของบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารจึงเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงาน โดยเฉพาะต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานในส่วนรวม ความสามารถและลักษณะของผู้บริหาร จึงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของโรงเรียน

1) ความหมายของปัจจัยด้านผู้บริหาร

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 18) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึงผู้ที่ใช้ทรัพยากรทั้งหมดขององค์การรวมทั้งเงินทุน อุปกรณ์ ข่าวสาร คน เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการบริหารคน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานอันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ดิเรก พรสีมา (2543, หน้า 5) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึงบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ตั้งแต่การนิเทศ การกำกับติดตามและประเมินผล การจัดกระบวนการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 53) ได้กล่าวถึงความหมายปัจจัยด้านผู้บริหารว่าเป็นองค์ประกอบและเงื่อนไขที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จไม่ว่าจะใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในแบบใดก็ตาม ถ้าจะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ จะเห็นความสำคัญ เข้ามาบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นและคอยติดตามกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 48) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมผู้นำ ของผู้บริหาร วรรณกรรมที่กล่าวถึงปัจจัยด้านผู้บริหาร กล่าวได้ว่าตัวแปรที่สำคัญเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำระดับการศึกษา และประสบการณ์การบริหาร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล การจัดการศึกษา

สำนักเลขาธิการคุรุสภา (2548, หน้า 3) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งของรัฐและเอกชน

พิทักษ์ แจ่มประดิษฐ์ (2548, หน้า 13) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนหมายถึงบุคคลที่ได้รับแต่งตั้ง หรือมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการ หรืออำนวยการต่างๆ ของโรงเรียนอันได้แก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการ

คณะผู้วิจัยสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (2549, หน้า 8) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึง จะต้องมีความรู้ ผู้นำ สามารถนำพาการเปลี่ยนแปลง สร้างขวัญกำลังใจ บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุด

ศูนย์ประสานงานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2549, หน้า 13) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหารหมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงและมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

บุญเที่ยง สะอาด (2549, หน้า 11) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงสุดในโรงเรียน มีหน้าที่บริหารโรงเรียนให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยอาศัยกระบวนการ การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร ทุกฝ่าย ทุกสถาบัน และทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร ได้แก่ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาขณะปฏิบัติงานร่วมกันในลักษณะของการสร้างความเข้าใจในการดำเนินการตามนโยบาย เป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร และวิธีดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงในภารกิจที่ต้องปฏิบัติ และในลักษณะของความเป็นมิตร การเคารพซึ่งกันและกัน และความอบอุ่นเป็นกันเอง เช่น รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ทำงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทางเด่นชัด มุ่งส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนได้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความซื่อสัตย์ และกำกับติดตามงานให้เสร็จตามแผนงาน

2) ความสำคัญของปัจจัยด้านผู้บริหาร

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 18) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้บริหารไว้ดังนี้คือผู้บริหารเป็นผู้ที่ใช้ทรัพยากรทั้งหมดขององค์การรวมทั้งเงินทุนอุปกรณ์ ข้าราชการ คน เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการบริหารคน เพื่อให้เกิด ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานอันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์การ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 158) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารคือผู้ที่ดำเนินการจัดระบบงานในโรงเรียนให้เรียบร้อยชัดเจนสะดวกต่อการปฏิบัติภารกิจและเหมาะสมกับความต้องการ นโยบาย วัตถุประสงค์ กำลังคน กำลังงบประมาณสมนึก พรเจริญ (2544, หน้า 18) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้บริหารไว้ว่าเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานโดยตรง ที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และคนอื่นๆ (2545, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการองค์การ โดยอาศัยกระบวนการ 4 ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ทรัพยากรขององค์การเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

วิรัช สงวนวงศ์วาน (2546, หน้า 2 - 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้บริหารไว้ว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนองค์การให้ไปสู่ความสำเร็จโดยต้องเป็นผู้วางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะผู้วิจัยสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (2549, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้บริหาร คือ จะต้องมีความรู้ ผู้นำ สามารถนำพาการเปลี่ยนแปลง สร้างขวัญ กำลังใจ บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปความสำคัญของปัจจัยด้านผู้บริหารได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำสูงสุดของโรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในโรงเรียนโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การชักนำและการควบคุมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2 ปัจจัยด้านครูผู้สอน

1) ความหมายปัจจัยด้านครูผู้สอน

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 20) ได้กล่าวว่าถึงปัจจัยด้านผู้สอน หมายถึง คุณภาพของผู้สอน ได้แก่ คุณลักษณะประจำตัวของผู้สอนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน เช่น วิธีการสอน ความรู้ความสามารถทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ วิธีการวัดผล การเรียนรู้ ความสนใจ ความเอาใจใส่ต่อนักเรียน การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ เพราะผู้สอนหรือครู อาจารย์ มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอน จะต้องเป็นแม่แบบและเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนแนวทางการประกอบอาชีพแก่นักเรียน

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, หน้า 180) ได้ให้ความหมายของปัจจัยด้านผู้สอนหมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับลักษณะของครูอาจารย์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ต้องการให้มี ต้องประกอบด้วย

1. รักการสอน เข้าใจผู้เรียน มีจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ
2. มีความคิดสร้างสรรค์ นึกแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
3. มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีทัศนคติเชิงบวก
4. รู้วิธีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา
5. มีความรู้ในเรื่องสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ โครงสร้างทางสมองการทำงาน

ทำงานของสมองจิตวิทยาการเรียนรู้ ฯลฯ

6. มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ เช่น การกระตุ้นความสนใจ การอธิบายด้วยเหตุด้วยผลการรับรู้ความรู้สึของผู้เรียน การทำงานเป็นทีม การฝึกสมาธิ ฯลฯ

7. สามารถใช้ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้และเทคนิคการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

8. มีทักษะการประเมินผลการเรียน การซ่อมเสริม การวิจัยในชั้นเรียน ฯลฯ

สรุฐิ ศิลปอนันต์ (2542, หน้า 24 - 30) ได้ให้ความหมายของปัจจัยด้านผู้สอนหมายถึง คุณลักษณะประจำตัวของผู้สอน ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน เช่น วิธีการสอน ความรู้ความสามารถทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ วิธีการวัดผลการเรียนรู้ ความสนใจ ความเอาใจใส่ต่อนักเรียน การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ เพราะผู้สอนหรือครูอาจารย์ มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนวิชาชีพ จะต้องเป็นแม่แบบและเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนแนวทางการประกอบอาชีพแก่นักเรียน ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของวิชาชีพครูสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพครู
2. พัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูเพื่อนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพสร้างพันธกิจร่วมกันในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา (inform and commitment) มีการประเมินความตระหนัก และความพร้อมที่จะร่วมกันทำงาน
3. พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. สนับสนุน ส่งเสริมครูให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการเข้าเป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพ เครือข่ายวิชาชีพ ยกย่องเชิดชูเกียรติ และจัดสวัสดิการ

กรมวิชาการ (2543, หน้า 35) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านผู้สอน หมายถึงคุณลักษณะของผู้สอนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาดังไว้ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นตัวอย่างในการพัฒนา
วินัยในตนเอง

2. พัฒนาตนเองอยู่เสมอให้มีความรู้และความสามารถในการปลูกฝังค่านิยม
ที่ดีมีจริยธรรมให้ผู้เรียน ให้ความรักความเมตตาต่อผู้เรียน

3. ออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

4. ทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการเรียนการสอนนำผลมาพัฒนาปรับปรุง

5. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาท
ของผู้เรียน

6. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับและพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจตนเอง ยอมรับ
ความรู้สึกของตนเองมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นคนที่มีคุณค่า

7. ให้คำปรึกษาในด้านการเรียน การวางแผนชีวิตและแนวทางการพัฒนา
ตนเองสู่อาชีพช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นไปได้

8. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะ รู้จักข้อดี ข้อเสียของตนเอง

9. กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ

10. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์การเรียนรู้ของตนเองเข้าใจกระบวนการเรียนรู้
และวิธีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

11. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินตนเองและ
บทบาทการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

12. เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน เพื่อนครูและบุคลากรในโรงเรียน

ดิเรก พรสีมา (2543, หน้า 5) ได้กล่าวว่าปัจจัยด้านครู หมายถึง บุคคลซึ่งทำหน้าที่
ของครูในการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

กรมศิลปากร (2545, หน้า 1 - 4) ได้กำหนดปัจจัยด้านผู้สอนโดยคำนึงถึงคุณภาพ
ของผู้สอนตามเกณฑ์ครูแกนนำ เพื่อพัฒนาเป็นครูต้นแบบของสถานศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร
ในด้านคุณสมบัติส่วนบุคคลและด้านศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. มีคุณธรรม ประพฤติ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2. รักเมตตาศิษย์

3. รักและศรัทธาในวิชาชีพครู

4. มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับ
ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5. อบรม สังสฺมณ ผิกฺขน สร้างความรู้ ทักษะ ค่านิยม และนิสัยที่ถูกต้องตั้งมแก่ศิษย์
6. มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและคิดอย่างสร้างสรรค์
7. มีความสามารถในการให้คำปรึกษา ในด้านการเรียนและชีวิต
8. ศึกษา ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์

9. มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรทั้งเนื้อหาสาระ ธรรมชาติของวิชาและธรรมชาติของผู้เรียน

10. มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลตามแก่ศิษย์
11. พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
12. มีความสามารถในการเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
13. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง
14. มีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 51 - 52) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านครูหมายถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยต้องมีบทบาทดังนี้

1. จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา
2. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
3. จัดแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ปฏิบัติจริง

แสดงออกอย่างอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

4. จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดแหล่งการเรียนรู้อื่นๆในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะแหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

5. พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันต่อเหตุการณ์
6. เป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครูและนักเรียน
7. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการปฏิบัติ การสังเกตการทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

8. จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน

9. จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้

10. จัดทำข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษากับ ชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ยนต์ ชุ่มจิต (2546, หน้า 199 - 202) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านครูหมายถึง คุณภาพและบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้าน ความรู้ ทักษะและเจตคติ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. ครูมีบทบาทหน้าที่ในการสอนศิลปวิทยาการต่างๆให้ศิษย์
2. มีกรอบคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามแก่ศิษย์
3. ปกครองดูแลในความทุกข์ความสุขของศิษย์
4. ประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของศิษย์
5. แนะนำการศึกษาและวิชาชีพให้แก่ศิษย์
6. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่ศิษย์
7. ปฏิบัติในหน้าที่และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเรียบร้อยและมี

คุณภาพ

8. ดูแลสอดส่องป้องกันภัยพิบัติมิให้เกิดแก่ทรัพย์สินของโรงเรียน
9. เสริมสร้างสมรรถภาพทางวิชาการให้ตนเองอย่างสม่ำเสมอ
10. รักษาวินัยและประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป

คณะผู้วิจัยสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (2549, หน้า 10) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านผู้สอนคือ ครูจะต้องมีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีในการสอนคุณธรรมจริยธรรม สามารถเลือกใช้วิธีการและเทคนิค การสอนที่ดี เหมาะสมที่สุด และสามารถประยุกต์ใช้ ทรัพยากรของสถานศึกษาและชุมชนที่มีในการจัดการสอน

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 52) ปัจจัยด้านผู้สอน หมายถึง คุณภาพของ ผู้สอน คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับลักษณะของครู อาจารย์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหาร สถานศึกษา ปัจจัยด้านผู้สอนนับว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหาร สถานศึกษา ทั้งนี้เพราะผู้สอนเป็นผู้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับผู้บริหาร และมีบทบาทสำคัญต่อวิถี ชีวิตของผู้เรียนเมื่ออยู่ในโรงเรียนตัวแปรที่นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คุณภาพของ ผู้สอน

ศูนย์ประสานงาน และพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2549, หน้า 1 - 12) ได้กำหนดมาตรฐานปัจจัยด้านครูผู้สอนไว้ คือ ครูมีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิ มีความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ มีความขยัน หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน หมายถึง คุณภาพของผู้สอน ได้แก่ คุณลักษณะประจำตัวของผู้สอนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น มีความรู้ ความเข้าใจ เป้าหมายการจัดการศึกษาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง การเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน มีความรู้และประสบการณ์ตรงตามงานที่กำหนดและตาม บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบในด้านคุณสมบัติส่วนบุคคลและด้านศักยภาพในการจัดการเรียนการ

สอน ตามเกณฑ์คุณลักษณะครูแกนนำเพื่อพัฒนาครูต้นแบบของกรม เช่น มีคุณธรรมและประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี พัฒนานวัตกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา อุทิศตนและเวลาในการพัฒนาผู้เรียนและสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลถาวรแก่ศิษย์ เป็นต้น

2) ความสำคัญปัจจัยด้านผู้สอน

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านครูผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของการเรียนรู้ ในยุคปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายด้าน เช่น พฤติกรรมการสอน คุณลักษณะของครู ความศรัทธาในวิชาชีพ การพัฒนาตนเอง การวางแผน ล้วนส่งผลถึงประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งสิ้น

ธำรง บัวศรี (2543, หน้า 17 - 18) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยครูในด้านพฤติกรรมการสอนคือการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ใดๆ ที่ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเคารพในศักดิ์ศรีสิทธิหน้าที่ของนักเรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบและที่สำคัญที่สุดคือต้องเน้นประโยชน์สูงสุดของนักเรียนเป็นสำคัญ

ชนาธิป พรกุล (2544, หน้า 50) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยครูในด้านพฤติกรรมการสอนคือการสอนที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยตัวนักเรียนเอง ครูจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นวางแผน จัดการ ชี้แนะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนและให้เกิดการเรียนรู้อย่างถาวร

สิริพร สุขเจริญ (2544, หน้า 11) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยครูในด้านพฤติกรรมการสอนคือ พฤติกรรมที่ครูแสดงออกเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง อันมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 51 - 52) ที่ได้กำหนดให้ "ครู" เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จโดยครูต้องมีบทบาทหน้าที่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นวลจิตต์ เขาวีรพิพงค์และคนอื่นๆ (2545, หน้า 5) ได้กล่าวว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกลไกของการจัดการนี้

ยงค์ ชุ่มจิต (2546, หน้า 199 - 202) ได้กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านครู คือ ครูเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายและส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2549, หน้า 48) ได้กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านครู คือ พฤติกรรมการสอนของครูอาจารย์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียนและมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสำหรับคุณภาพการสอนของครูอาจารย์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครูอาจารย์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณธรรมจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนวุฒิการศึกษาของครู อาจารย์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 56) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านครู คือ ปัจจัยด้านครูในด้านลักษณะของครูมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

สรุปได้ว่าปัจจัยด้านครู มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น พฤติกรรมการสอน คุณลักษณะของครู ความศรัทธาในวิชาชีพ การพัฒนาตนเอง การวางแผน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียนและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและถึงประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งสิ้น

3.3 ปัจจัยด้านผู้เรียน

1) ความหมายปัจจัยด้านผู้เรียน

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 21) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การปฏิบัติตนของผู้เรียนในขณะที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษา เช่น ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของสถานศึกษา สนใจและตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยินดีรับฟังข้อบกพร่องและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 1) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้เรียนหมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และที่เทียบเท่าทั้งนี้ไม่รวมถึงการศึกษานอกโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 15) ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง การพัฒนาการด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 54) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียน คือ การปฏิบัติตนของผู้เรียนในขณะที่เป็นนักเรียน นักศึกษา

เช่น ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของสถานศึกษาสนใจ และตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยินดีรับฟังข้อบกพร่องและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เชื่อมมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร ร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

ศูนย์ประสานงาน และพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2549, หน้า 20 - 59) ได้กำหนดปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดใคร่ครวญ คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ มีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีสุนทรีย์ สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การปฏิบัติตนของผู้เรียนในขณะที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เช่น ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของสถานศึกษา สนใจและตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยินดีรับฟังข้อบกพร่องและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เชื่อมมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร ร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2) ความสำคัญด้านผู้เรียน

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 22) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้เรียนคือ เด็ก และเยาวชน เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของ ชุมชนและประเทศชาติในการพัฒนาประเทศดังนั้นนักเรียนต้องได้รับการศึกษาถึงมาตรฐานสูงสุด

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 54) ได้ให้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียน คือ การปฏิบัติตนของผู้เรียนในขณะที่เป็นนักเรียนนักศึกษา เช่น ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของสถานศึกษาสนใจ และตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2549, หน้า 48) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณธรรมจริยธรรมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตต่อและคุณธรรมจริยธรรม

ศูนย์ประสานงาน และพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2549, หน้า 20 - 59) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้เรียนคือ หมายถึง ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีความสามารถในการคิด

วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ มีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีสุนทรีย์ สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สรุปได้ว่าความสำคัญ ปัจจัยด้านผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การปฏิบัติตนของผู้เรียนในขณะที่เป็นนักเรียน เช่น ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของสถานศึกษา สนใจและตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยินดีรับฟังข้อบกพร่องและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร ร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3.4 ปัจจัยด้านทรัพยากร

1) ความหมายของปัจจัยด้านทรัพยากร

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2539, หน้า 8 - 11) ได้ให้ความหมายด้านปัจจัย หมายถึง ทุกโรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารประกอบตามที่กรมสามัญศึกษากำหนดมีห้องพักครูและมุมพักผ่อน มีสนามกีฬา ห้องอาหาร ห้องประชุม ห้องกิจกรรมต่างๆ ห้องแนะแนว ห้องสมุด ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ และห้องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนห้องน้ำและห้องส้วมที่เพียงพอ บรรยากาศทั่วไปของโรงเรียนมีสนามหญ้า สวนหย่อม ที่นั่งพักผ่อน พื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตร ปลูกไม้ดอกไม้ประดับและไม้ยืนต้น มีการตกแต่งอาคารเรียน ทำให้ทุกโรงเรียนแลดูสวยงามเป็นระเบียบ และร่มรื่น เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และสามารถปลูกฝังให้นักเรียนร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นทุกโรงเรียนยังมีความพร้อมในการให้บริการทางการศึกษา

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 45) ได้ให้ความหมายด้านทรัพยากร หมายถึง ความพร้อมและความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโดยพิจารณาในด้านคุณภาพ ความเพียงพอและความเหมาะสม อาคารสถานที่ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและผู้สอน สถานศึกษาที่มีความพร้อมในเรื่องนี้ทั้งด้าน คุณภาพ ความเพียงพอ ความเหมาะสม จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาเล่าเรียน ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีความสุขกับการเรียน ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ดังนั้นอาคารสถานที่จึงเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 57) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านทรัพยากร ในการบริหารสถานศึกษาหมายถึงความพร้อม ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่โดยคำนึงถึงด้านคุณภาพและความเหมาะสม ของอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลและสิ่งของ

ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา เช่น มีห้องเรียนและสถานที่ฝึกปฏิบัติ อาคารเรียน อาคารประกอบที่ใช้ประโยชน์เต็มที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มีวัสดุ ครุภัณฑ์สำหรับฝึกปฏิบัติ มีอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยประกอบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ศูนย์ประสานงานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2549, หน้า 23 - 25) กำหนดปัจจัยด้านทรัพยากร หมายถึง สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ทรัพยากรทางการศึกษายังหมายรวมถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนคลื่นวิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ตที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาด้วย

สรุปปัจจัยด้านทรัพยากร หมายถึง ความพร้อม ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ได้แก่ คุณภาพ ความเพียงพอและความเหมาะสมของอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพย์สินและสิ่งของที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา เช่น มีห้องเรียนและสถานที่ ฝึกปฏิบัติ อาคารเรียน อาคารประกอบที่ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มีวัสดุ ครุภัณฑ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและทันสมัย

2) ความสำคัญปัจจัยด้านทรัพยากร

สุภาพ สุขเกษม (2540, หน้า 18) ได้ให้ความสำคัญด้านปัจจัยทรัพยากรไว้ ดังนี้คืออาคารสถานที่ของโรงเรียนมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมของนักเรียนอยู่มาก อาคารสถานที่เป็นที่พบปะสังสรรค์ระหว่างครูกับ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนกับประชาชน และยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน ที่สำคัญยังเป็นแหล่งเก็บอุปกรณ์การศึกษาและครุภัณฑ์ที่ใช้ในด้านการเรียนการสอน เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป

อรุณ ชูคำ (2540, หน้า 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านทรัพยากร ว่า อาคารสถานที่จัดว่าเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่จำเป็นงานหนึ่งของโรงเรียนที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของงานอื่น และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา อาคารสถานที่มีบทบาทสำคัญในการสร้าง ความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ของนักเรียนเป็นอย่างมาก

ขจรศักดิ์ พงษ์ธนา (2541, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยด้านทรัพยากรด้านพัสดุครุภัณฑ์ที่ช่วยสนับสนุนให้งานอื่นๆที่เป็นภาระหลักของสถานศึกษา เช่น งานวิชาการ งานบริหาร งานบริการการศึกษา งานกิจการนักศึกษา ฯลฯ ให้เกิดผลการดำเนินงานให้ประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งงานพัสดุนั้นจำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลักในการบริหารทั้ง 4 ประการโดยตรง คือ คน (man) เงิน (money) เทคนิคการจัดการ (management)

และวัสดุอุปกรณ์ (material) มาผสมผสานกัน ภายใต้การดำเนินการในรอบข้อบังคับของกฎระเบียบแบบแผนที่ได้ตั้งไว้จนบรรลุจุดมุ่งหมายของหน่วยงานนั้น

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 46) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยด้านทรัพยากร คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาคตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชนและอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณ์ญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้ได้อย่างเพียงพอทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา และมีการพัฒนา มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็น

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2541, หน้า 10) ในทางการบริหารการศึกษา ถือว่า คน เงิน วัสดุ เป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การบริหารการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานมากพอ ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของโครงการและแผนงานและจะต้องมีระบบบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ

สถาบันทรัพยากรมนุษย์ (2551) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านทรัพยากรว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้องค์กรทั้งหลายประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและสลับซับซ้อนอย่างในปัจจุบัน ทำให้ยากต่อการคาดหมายมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยีที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นทั้งภายในประเทศและคู่แข่งจากต่างประเทศ องค์การต่าง ๆ จึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร เพื่อให้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่จะช่วยผลักดันความสำเร็จและสามารถสร้างคุณค่าขององค์กรให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

โสภิตา เลิศล้ำ (2552) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยด้านทรัพยากรว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหมดในองค์กรซึ่งสามารถสรุปความสำคัญไว้ดังนี้

1. ช่วยให้พนักงานในองค์กรได้ค้นพบศักยภาพของตนเองและพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเชิงสมรรถนะในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ มีความผาสุกและพึงพอใจในการทำงาน เกิดความก้าวหน้าสามารถทำงานที่ให้ผลการดำเนินการที่ดีมีประสิทธิภาพ

2. ช่วยพัฒนาองค์กรพนักงานที่มีคุณภาพก็จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการตามแนวทางที่ผู้นำระดับสูงวางไว้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดผลงานที่เป็นเลิศทั้งทางด้านการบริการและการผลิตสินค้าองค์กรย่อมมีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงและขยายงานออกไปได้ด้วยดี

3. ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ เมื่อองค์กรซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงดี ก็ย่อมจะส่งผลไปถึงสังคมโดยรวมด้วย

4. ช่วยในการพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต เนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะเป็นงานที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อแสวงหาแนวทางให้บุคคลที่มีความเหมาะสมเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรซึ่งจะส่งผลให้องค์กรเกิดความเติบโต

5. ช่วยให้กิจกรรมด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพื่อป้องกันการขาดแคลนบุคลากรในงานประเภทต่าง ๆ และสอดคล้องกับการวางแผน

สรุปความสำคัญปัจจัยด้านทรัพยากรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาช่วยสนับสนุนให้งานอื่นๆ ที่เป็นภาระหลักของสถานศึกษา เช่น งานวิชาการ งานบริหาร งานบริการการศึกษา งานกิจการนักศึกษา ฯลฯ ให้เกิดผลการดำเนินงานให้ประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น

4. ปัจจัยภายนอกสถานศึกษา

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 48) ปัจจัยภายนอกสถานศึกษาหมายถึงส่วนประกอบต่างๆ ที่เกิดจากภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษา ปัจจัยภายนอกสถานศึกษา เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาและเป็นการสร้างคุณภาพของสถานศึกษา

4.1 ปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา

1) ความหมายปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา

นิวัฒน์ วชิรवारการ (2540, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของนโยบายไว้ว่า นโยบาย คือ เป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่จะปฏิบัติการสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ รัฐบาลทุกรัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายแห่งรัฐขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานและบริหารประเทศเพื่อปรับปรุงดำเนิน การแก้ไขสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จภายในช่วงที่ตนรับผิดชอบ นโยบายของรัฐบาลจึงเสมือนหนึ่งคัมภีร์ที่ผู้บริหารทุกคนไม่ว่าจะเป็นรัฐมนตรีและข้าราชการ จะต้องยึดถือปฏิบัติตาม

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 48) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชาหมายถึง นโยบายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นต้องมีความชัดเจนของนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อให้ฝ่ายที่นำนโยบายไปปฏิบัติหรือฝ่ายบริหารบิดเบือนได้ยาก

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 16) ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาว่ารัฐจะจัดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึงให้กับทุกคนอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายด้วยหลักการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน และการใช้นวัตกรรมตลอดจนรูปแบบที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพที่แตกต่างของแต่ละบุคคลและความแตกต่างของท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2545, หน้า 1) ได้กำหนดแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ (2545, หน้า 1) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา หมายถึง นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของหน่วยงานบังคับบัญชา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับบัญชาที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 (2548, หน้า 6) ได้กล่าวถึงนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า เป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากลตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 8 มาตราที่ 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ ตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2551, หน้า 1) ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง มีคุณธรรม นำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ป้องกันแก้ไขปัญหาเสพจิต เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 8 มาตราที่ 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ ตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้

ได้รับการศึกษาโดยตัดเทียบกับบุคคลอื่นในการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

สรุปความหมายปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา หมายถึง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับบัญชา) เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ได้แก่ การกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม การประกันคุณภาพการศึกษา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สังคม และท้องถิ่น มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา

2) ความสำคัญปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา

นิวัฒน์ วชิรवारการ (2540, หน้า 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนโยบาย ดังนั้นนโยบายที่กำหนดขึ้นจะได้รับการพัฒนาเป็นแผนหรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ในลำดับต่อมานโยบายเป็นเครื่องชี้นำการบริหารขององค์กร คือ ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า จะทำอะไร ทำอย่างไร และใช้ปัจจัยชนิดใดบ้าง ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารมีความมั่นใจในการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการ ช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ เพราะนโยบายจะเป็นเสมือนเข็มทิศและหางเสือ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้อง มีเหตุผลและมีความยุติธรรม อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือและขวัญกำลังใจของบุคคลในหน่วยงานและนโยบายเป็นเครื่องมือในการควบคุม กำกับและติดตามงานของผู้บริหาร

จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ (2545, หน้า 1) หน่วยงานบังคับบัญชาเป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ดังนั้นนโยบายจึงมีความสำคัญดังนั้นนโยบายเป็นเครื่องมือที่ช่วยใช้กำกับการบริหารงาน การบริหารทุกระดับควรมีนโยบายกำหนด ตั้งแต่ต้นนโยบายระดับชาติ ระดับนานาชาติ

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2546, หน้า 16) ได้ให้ความสำคัญของนโยบายว่าเป็นเครื่องปองชี้ทิศทางการบริหารและเป็นข้อมูลที่จะบริหาร พิจารณาใช้เพื่อการตัดสินใจและสั่งการ การบริหารงาน โดยปราศจากนโยบายย่อม เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เพราะนโยบายเกิดจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหารก็เกิดจากวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน และเป้าหมายจะสามารถเป็นไปได้อีกด้วยนโยบายที่กำหนด ดังนั้นนโยบายจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทำอะไร ทำอะไรและปัจจัยชนิดใดบ้าง นโยบายจะช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานต่างอย่างมีความมั่นใจเพราะนโยบายเป็นทั้งแผนงาน เครื่องชี้ทิศทางการหลักประกันที่ผู้บริหารทุกระดับชั้นต้องยึดถือ

2. นโยบายจะช่วยให้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กรได้เข้าใจถึงภารกิจของหน่วยงานที่ตนเองสังกัด รวมทั้งวิธีที่จะปฏิบัติภารกิจที่ให้ผลสำเร็จ โดยไม่ขัดข้องกับภาระหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ ภายในองค์กรเดียวกันและนโยบายยังช่วยให้การประสานงานระหว่างงานเป็นไปอย่างง่ายขึ้น

3. นโยบายก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารงานทุกชนิด การบริหารงานโดยมีเป้าหมายจะทำให้ประหยัดทั้งการเงิน เวลา บุคลากร รวมถึงความสามารถหรือศักยภาพของบุคลากรเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ยังทำให้การทำงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

4. นโยบายที่ดีจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหาร ให้เป็นไปโดยถูกต้องมีเหตุผลและมีความยุติธรรม อันจะนำมาซึ่งความเชื่อถือ ความจงรักภักดีและความมีน้ำใจใน การปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

5. นโยบายจะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านการบริหาร เพราะนโยบายจะพัฒนาผู้บริหารหรือผู้ให้มีความสามารถในการแปลความและทำให้นโยบายเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ นอกจากนี้นโยบายจะพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักคิดทบทวนนโยบายขึ้นแทนที่จะคิดปฏิบัติตามนโยบายแต่เพียงอย่างเดียว

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2552, หน้า 1) หน่วยงานบังคับบัญชาเป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ดังนั้นจึงนโยบายมีความสำคัญ ดังนั้นนโยบายเป็นเครื่องชี้นำและกรอบในการวางแผนกระบวนการบริหารงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการก่อน คือการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน นโยบายการศึกษาควรเปิดโอกาสให้มีการดำเนินงานที่หลากหลาย สนองกับสภาพและปัญหาของชุมชน ขณะที่ต้องเร่งปรับปรุงระบบตรวจสอบ ประเมินผลที่ยังไม่เข้มแข็ง ไม่ชัดเจน ไม่เป็นระบบ ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค รวมทั้งการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ให้เต็มที่มากขึ้น

สรุปความสำคัญปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชาซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ดังนั้นนโยบาย คือ นโยบายเป็นเครื่องชี้นำและกรอบในการวางแผนกระบวนการบริหารงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นเสมือนเข็มทิศและหางเสือ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้อง มีเหตุผลและมีความยุติธรรม อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือและขวัญกำลังใจของบุคคลในหน่วยงานและนโยบายเป็นเครื่องมือในการควบคุม กำกับและติดตามงานของผู้บริหาร

4.2 ปัจจัยด้านผู้ปกครอง

1) ความหมายปัจจัยด้านผู้ปกครอง

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 45) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้ปกครอง หมายถึง ความร่วมมือของผู้ปกครอง ได้แก่ การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองของนักเรียน นักศึกษา

ให้ความร่วมมือด้านต่างๆ กับสถานศึกษาเช่น ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา ร่วมเสนอความคิดเห็นในการบริหารการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา บทบาทของพ่อแม่กับการพัฒนาการศึกษาของลูกนั้น เจือจันทร์ จงสถิตอยู่(2552) ได้กล่าวถึงปัจจัย 2 ประการที่จะมีส่วนช่วยในการกระตุ้นและส่งเสริมให้การเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครอง มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างแท้ คือ

1. การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็น กรรมการสถานศึกษา โดยความร่วมมือกันของพ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนชุมชน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นให้เข้ามาเป็นกรรมการร่วมกันในการสร้างนโยบายต่างๆ เพื่อสนับสนุนรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนแบบใหม่ตามที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้

2. ผู้ปกครองและครูต้องรู้จักสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง อย่าก้าวล่วงในหน้าที่ของแต่ละฝ่าย พ่อแม่ต้องเข้าใจบทบาทของตนเองว่าจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างไร เพื่อให้ลูกเกิดการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ ส่วนครูก็ต้องเข้าใจพ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าใจเด็กนักเรียนและเปิดทางให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลูกของเด็กรักเรียนอันเป็นจุดหมายปลายทางที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ทั้งนี้กลุ่มผู้ปกครองอาจรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างเครือข่ายของตนเองขึ้น เพื่อสนับสนุนในการทำงานของกรรมการสถานศึกษา เช่นส่งตัวแทนของเครือข่ายเข้าไปเป็นกรรมการสถานศึกษาหรือส่งเรื่องราวข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กนักเรียนให้กรรมการสถานศึกษารับทราบ ซึ่งการสร้างเครือข่ายนี้จะให้ประโยชน์ในแง่ของการดำเนินงานของกรรมการอาจได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน รอบข้าง หรือศิษย์เก่า ตามความถนัดหรือสาขาอาชีพของแต่ละคน เพื่อเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้มากที่สุด ดร. เจือจันทร์ ยังกล่าวว่า ในการสร้างเครือข่ายนั้น ถ้าหากเกิดขึ้นมาจากกลุ่มของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ตระหนักในหน้าที่ของตนแล้ว เครือข่ายนั้นจะมีความเข้มแข็งใกล้ชิดสนิทสนมกันและประสบความสำเร็จมากกว่าเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 8 (2) ไว้ว่า การจัดการศึกษาให้สังคมมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาโดยในมาตรา 8 (6) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ดังนั้นสังคมและชุมชนจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาช่วยให้สถานศึกษามีความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าและสามารถจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่และผู้อุปการะเลี้ยงดู นักเรียน นักศึกษาซึ่งต้องดูแลด้านความเป็นอยู่ ความประพฤติ การศึกษาเล่าเรียน และค่าใช้จ่ายต่างๆ ของนักเรียน นักศึกษา

สงบ ประเสริฐพันธ์ (2543, หน้า 10) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้ปกครอง หมายถึง ความร่วมมือของผู้ปกครอง ได้แก่ การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองของนักเรียน นักศึกษา ให้ความร่วมมือด้านต่างๆกับสถานศึกษา เช่น ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา ร่วมเสนอความคิดเห็นในการบริหารการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 60 - 61) ได้ให้ความหมายปัจจัยด้านผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่และผู้อุปการะเลี้ยงดู นักเรียน การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา เช่น การไปร่วมประชุมที่โรงเรียน ร่วมเป็นกรรมการของโรงเรียน เป็นวิทยากร เป็นสมาชิกของ สมาคมครูและผู้ปกครอง จะทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับลูกหลานของตน การดำเนินงานของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดและการบริหารการศึกษาของโรงเรียน การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาจะเป็นการช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างดี ผู้ปกครองอาจปรึกษากับครูผู้สอนทำให้ทราบความก้าวหน้าของบุตรหลานหรือถ้ามีปัญหาที่จะร่วมมือกันแก้ไขโดยเฉพาะในสภาพปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สำหรับผู้ปกครองบางคนมีปัญหา รวมทั้งภารกิจส่วนตัวจนไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและบางคนอาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องผลดีของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง จึงละเลยและไม่สนใจ เมื่อเข้าชั้นวิฤกฤตแล้วจึงสนใจเช่นไปโรงเรียนเมื่อนักเรียน ถูกไล่ออก หรือ ติดสารเสพติดร้ายแรง หรือขาดเรียนติดต่อกันเป็นเวลานาน เป็นต้น

สรุปปัจจัยด้านผู้ปกครองหมายถึง ความร่วมมือของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่นครสวรรค์ เขต 3 ให้ความร่วมมือด้านต่างๆ กับสถานศึกษา เช่น ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาร่วมเสนอความคิดเห็นในการบริหารการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา

2) ความสำคัญปัจจัยด้านผู้ปกครอง

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 48) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้ปกครอง ด้านบทบาทของผู้ปกครอง ได้แก่ กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้ปกครองร่วมกับครูและนักเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตร และกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้อบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียน สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้องประสานงาน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 70) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้ปกครอง ประการหนึ่ง คือ การให้การศึกษาแก่ลูกหลาน ครูคนแรกของเด็กได้แก่ แม่ พ่อ ถือว่าเป็นองค์กรจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้อ่านออกเขียนได้และเป็นแหล่งอบรมด้านคุณธรรม

จริยธรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นการเรียนรู้จากแบบอย่างมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครอง

อมรชัย ดันติเวช (2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านผู้ปกครอง คือ ผู้เรียนจะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป ในการพัฒนาการเรียนรู้และศักยภาพของเด็กไทย ผู้ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีได้แก่ครูและอาจารย์ นอกเหนือจากครูอาจารย์แล้ว บุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กคือพ่อแม่ผู้ปกครอง ความร่วมมือที่ดีระหว่างครูอาจารย์และผู้ปกครองที่จะร่วมกันส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กอย่างเหมาะสมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

โรงเรียนวรรัตน์ศึกษา (2552, หน้า 1) ได้ให้ความสำคัญปัจจัยด้านผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษา คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาและให้ความเห็นชอบ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็นอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนากิจการต่าง ๆ ป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตลอดจนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยประสานความร่วมมือกับผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณธรรมและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กและในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนศรีสุวิษ (2552), หน้า 1 ได้ให้ความสำคัญปัจจัยด้านผู้ปกครองในการจัดการศึกษา คือ ร่วมมือประสานงานกับสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

สรุปความสำคัญปัจจัยด้านผู้ปกครองคือ เป็นครูคนแรกในการสอนเด็กเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิตรวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

4.3 ปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1) ความหมายปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 47) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนหรือ การให้ความร่วมมือในรูปแบบต่างๆขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การให้ความร่วมมือและการสนับสนุน สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา รวมทั้งการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้เรียน เป็นต้น

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541, หน้า 35) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมประสานงาน ร่วมบริจาค

เงินและทรัพย์สินตลอดจนในด้านการเสียสละแรงงาน ประชาชนส่วนใหญ่มีภารกิจส่วนตัวและต้องประกอบอาชีพจึงมักไม่มีเวลาที่จะร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ กับทางราชการได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในรูปของการบริจาคต่างๆ จึงเป็นวิธีการที่สะดวกกว่าวิธีการอื่น

สัมพันธ์ อุปลา (2541, หน้า 5) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือชุมชนเข้าใจว่าภารกิจการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือบุคลากรในโรงเรียนควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และชุมชนควรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจกำหนดนโยบายของโรงเรียน

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 45 - 46) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ หน่วยงานราชการ บริษัทห้างร้านโรงงาน มูลนิธิต่างๆ เป็นต้น องค์กรต่างๆ เหล่านี้ สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันต้องมีการช่วยเหลือ การพึ่งพาอาศัยกัน จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดด้วยกันทุกฝ่าย ทั้งภาคธุรกิจและภาคการศึกษา การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการของสังคม ให้ผู้จบการศึกษามีงานทำ มีรายได้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

สรุปปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้องหมายถึง ความร่วมมือขององค์กรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น การสนับสนุน หรือการให้ความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ การให้ความร่วมมือและสนับสนุนเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอน สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา รวมทั้งการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้เรียน เป็นต้น

2) ความสำคัญปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 47) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการ ทุนสนับสนุนการศึกษา หรือการให้ความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, หน้า 45 - 46) ได้กล่าวถึงความสำคัญ ปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ หน่วยงานราชการ บริษัทห้างร้านโรงงาน มูลนิธิต่างๆ เป็นต้น องค์กรต่างๆ เหล่านี้ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาจะสนองความต้องการของสังคม ให้ผู้จบการศึกษามีงานทำ มีรายได้เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

สมพันธ์ เตชะอธิก, และคนอื่นๆ (2547, หน้า 6) ได้กล่าวถึงความสำคัญปัจจัย ด้านองค์กรที่เกี่ยวข้องคือการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกัน และกันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไข ปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา การศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญ ด้านปัจจัยขององค์กรที่เกี่ยวข้องคือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน สถาน ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษาหรือ ธรรมนูญของสถานศึกษาสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และ ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการศึกษาตาม ความเหมาะสมและจำเป็นมีส่วนร่วมในการประเมินผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้ สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญด้านปัจจัยของ องค์กรที่เกี่ยวข้องได้แก่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของ สถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษาโดยคำนึงถึง ความต้องการของสังคมและชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มี ประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ให้การสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะแนว ทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปความสำคัญขององค์กรที่เกี่ยวข้องคือ การจัดการศึกษาจะสำเร็จได้ต้อง ได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายนับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและ การแก้ไขปัญหา การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน และเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง

ประสิทธิผลการจัดการศึกษา

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ ผู้วิจัยได้นำ เสนอเรียงตามลำดับ หัวข้อ คือ แนวคิดประสิทธิผล ความหมายของประสิทธิผลองค์การ และแนวการประเมิน ประสิทธิผลองค์การ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา

ศิริพร พิมพ์ป (2542, หน้า 10) ได้กล่าวถึงแนวคิดประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านการศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโรงเรียนตรงกับความต้องการของสังคม

สงบ ประเสริฐพันธุ์ (2543, หน้า 9) กล่าวว่าถึงแนวคิดประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่สร้างและพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” ที่ดีมีคุณภาพ มีจิตเมตตา กรุณา รักและเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนมีความคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมสามารถพึ่งตนเอง และเป็นที่ยังให้แก่ เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นถ้าผู้ปกครองนิยมส่งลูกหลานไปโรงเรียนโดยมั่นใจว่า โรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพ อาจารย์มีความรัก ความสามัคคี มีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนครูและลูกศิษย์ โรงเรียนมีระเบียบวินัยในระดับที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนดีคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ มีความสุขอยู่ในสังคม และพร้อมที่จะเอื้อเพื่อต่อสังคมย่อมแสดงว่าโรงเรียนนั้นมีคุณภาพ และบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ นับได้ว่าเป็นสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

ยุพา เสนาะพิน (2546, หน้า 19) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียน หมายถึง การที่องค์กรหรือโรงเรียนผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติที่ดี รวมทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนถึงการแก้ปัญหาภายในองค์กรหรือโรงเรียน ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน โดยเป็นการมองประสิทธิภาพทั้งระบบ

ซีซอ,และยัชแมน (Seashore,& Yuchtman, 1967, pp.377 - 378) ได้ให้แนวคิดเรื่องระบบเข้ามาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์กรโดยมีความคิดพื้นฐานว่า การให้ความหมายของประสิทธิผลจะต้องกระทำด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมในรูประบบเปิดของกระบวนการเปลี่ยนแปลงของตัวป้อนให้ออกมาเป็นผลผลิตตามเป้าหมายขององค์กร

สตีลส์ (Steers, 1977, pp.7 - 10) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับตัวแปรสำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ไว้ 4 ประเภท คือ

1. ลักษณะขององค์กร (organization characteristics) มีการกระจายอำนาจ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับอย่างเป็นทางการขององค์กร มีขนาดองค์กรที่เหมาะสม
2. ลักษณะสภาพแวดล้อม (environmental characteristics) สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และความสามารถในการคาดคะเนสภาวะของสภาพแวดล้อม
3. ลักษณะบุคลากร (employee characteristics) ในองค์กร ความสามารถในการสรรหา และรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรองค์กร จะต้องสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

4. นโยบายการบริหารและการปฏิบัติการ (policies and practices) ลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ เช่น มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนแน่นอน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

แคมป์เบลล์และคนอื่นๆ (Campbell et al. 1978, pp.36 - 39) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าเป็น การจัดการศึกษาโดยอาศัยหลัก 4 ประการ คือ การปรับตัว (adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (goal achievement) การบูรณาการ (integration) และการคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยมจนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

มอร์เฟตและคนอื่นๆ (Morphet, et al., 1982, pp.93 - 97) ได้ให้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาว่า การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สำเร็จด้วยดี โดยผู้นำใช้ความสามารถของใจผู้ได้บังคับบัญชา ให้มาทำงานอย่างเสียสละ ให้ได้ผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามเกณฑ์การวัดประสิทธิผล

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลคือระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมีเกณฑ์การวัดประสิทธิผล

2. ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ศรีทิพย์ ลดาวัลย์ (2540, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับหรือผลสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541, หน้า 3) ให้ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในแง่ของคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนว่าหมายถึง การบรรลุผลในการสร้าง และพัฒนาพฤติกรรมความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้านให้แก่บุคคล หรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน รวมทั้งความพึงพอใจในอาชีพของครูในโรงเรียนและภาพพจน์ที่ดีของโรงเรียน

สุพล วรรณจู (2546, หน้า 13) ให้ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนหมายถึง ผลงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นประสิทธิผลของโรงเรียนคือ ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

สุรัชย์ ช่วยเกิด (2547, หน้า 17) ให้ความหมายของประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนหมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ (outcome) ของการปฏิบัติงานในโรงเรียนโดยพิจารณาจาก ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการรับรู้ประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมที่เป็นความสามารถในการผลิต ทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับตัว และความสามารถในการยืดหยุ่น รวมทั้งการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ศราวุธ บรอฮีมี่ (2550, หน้า 30) ได้ให้ความหมายประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหมายถึง ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถร่วมกันทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของบุคลากรที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงาน ปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายของ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 3 (2550, หน้า 3) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้คือ

1. การพัฒนาทัศนคตินักเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากความสามารถในการดำเนินงานในโรงเรียน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม มีระเบียบวินัยด้วยหลักการวิถีชีวิตของศาสนา

2. การพัฒนาโรงเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากความสามารถของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ที่ร่วมกันพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ทั้งด้านวิชาการ การเรียนการสอนเพื่อให้โรงเรียนมีความก้าวหน้า ทันสมัยกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. การแก้ปัญหาในโรงเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเรียนการสอน การปกครองนักเรียนและงานรับผิดชอบอื่น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้จนบรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

ซีซอร์,และยัชแมน (Seashore, & Yuchtmann, 1967, pp.377 - 395) ได้ให้ความหมายประสิทธิผลองค์การว่า คือความสามารถขององค์การที่จะนำทรัพยากรที่มีจำกัดและมีคุณค่าจากสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การ

ฟิดเลอร์ (Fiedler, 1967, p.9) กล่าวว่า ประสิทธิผลคือการที่กลุ่มสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

มอท (Mott, 1973, p.188) ให้ความหมายประสิทธิผลองค์การ ในแง่ของความสามารถในการผลิต ความสามารถในการปรับตัว และความสามารถในการยืดหยุ่น

สเทียร์ส (Steers, 1977, p.55) กล่าวว่าประสิทธิผลคือ การที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถในการแยกแยะการบริหารงาน และการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แคมป์เบล (Campbell, 1978, pp.36 - 39) กล่าวว่าประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาโดยอาศัยหลัก 4 ประการ คือ การปรับตัว (adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (goal achievement) การบูรณาการ (intergration) และการคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยมจนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

มอร์เฟต,และคนอื่น ๆ (Morphet, et al., 1982, pp.93 - 97) ได้ให้ความหมายประสิทธิผลการจัดการศึกษาว่า การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สำเร็จด้วยดี โดยผู้นำใช้ความสามารถจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มาทำงานอย่างเสียสละ ให้ได้ผลสัมฤทธิ์สูงสุด

ฮอย,และเฟอร์กูสัน (Hoy, & Ferguson, 1985, pp.117 - 134) ได้ให้แนวคิดในการพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนว่า คือการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาพแวดล้อมที่กระทบทั้งภายในและภายนอก และสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ครูอาจารย์ได้

ซามูแต (Zamuta, 1991, pp.6 - 7) ได้สรุปความหมายของประสิทธิผลองค์การไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) ความหมายที่ใช้แนวทางเป้าหมาย (goal-based approach) มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาว่าการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เน้นถึงการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การ 2) ความหมายที่ใช้แนวทางกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (multiple-constituencies approach) มีสาระสำคัญที่องค์การจะต้องบรรลุเป้าหมาย มีการจัดหาทรัพยากรที่ต้องการ กระบวนการภายในมีสุขภาพดี กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเชิงกลยุทธ์มีความพอใจ เน้นความสามารถในการตอบสนองความพอใจของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าประสิทธิผลองค์การตามความหมายของซามูแต มีสิ่งที่ต้องรับผิดชอบเป็นพื้นฐาน 2 ประการคือ การบรรลุเป้าหมาย (goals attainment) และคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร(quality of work life)

ฮอย,และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 1991, p.51) กล่าวว่าประสิทธิผลการจัดการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารการศึกษาสามารถใช้ภาวะผู้นำ เป็นจุดศูนย์รวมในการจัดการศึกษา ทำให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่วนประสิทธิภาพการจัดการศึกษา หมายถึง การที่ผู้นำ ทางการศึกษา สามารถบริหาร และจัดการภายในโรงเรียน โดยอาศัยหลัก 4 ประการ คือ การปรับตัว (adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (goal achievement) การบูรณาการ (integration) และการคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม (latency) จนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

สรุปความหมายของประสิทธิผลการจัดการศึกษา หมายถึง ผลงานของสถานศึกษาที่สามารถดำเนินงานบรรลุตามแผนงานของสถานศึกษานั้นๆ และประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ความสามารถของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโรงเรียนและตรงตามความต้องการของสังคมด้วย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้กำหนดให้ ประสิทธิผล หมายถึงผลที่เกิดจากความสามารถในการดำเนินงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ประสบการณ์และทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรม มีระเบียบวินัยด้วยหลักการวิถีชีวิตของศาสนา ร่วมกันพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ทั้งด้านวิชาการ การเรียนการสอนเพื่อให้โรงเรียนมีความก้าวหน้าทันสมัยกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านการเรียนการสอน การปกครองนักเรียนและงานรับผิดชอบอื่นๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

3. การประเมินประสิทธิผลการจัดการศึกษา

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 56) เสนอแบบการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน 8 แบบ ได้แก่

- 1) แบบเป้าหมาย (goal model) หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถดำเนินการบรรลุผลตามเป้าหมายทุกข้อที่กำหนด
- 2) แบบทรัพยากร - ปัจจัยป้อน (resources-input model) หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถจัดหาทรัพยากรหรือสามารถได้ปัจจัยป้อนที่มีคุณภาพ
- 3) แบบกระบวนการ (process model) หมายถึง การที่โรงเรียนมีกระบวนการดำเนินการภายในรวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) แบบความพึงพอใจ (satisfaction model) หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถดำเนินงานให้ได้ผลเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 5) แบบการดำเนินงานถูกต้องตามหลักการ (legitimatemModel) หมายถึง การที่โรงเรียนมีประสิทธิผลการดำเนินงานดี
- 6) แบบเน้นการดำเนินงานที่ยังไม่บรรลุผล (ineffectiveness model) หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถดำเนินงานให้ปลอดจากคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ได้
- 7) แบบการเรียนรู้ขององค์การ (organizational learning model) หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถพัฒนาองค์การให้เกิดการเรียนรู้ได้สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก
- 8) แบบการบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management model) หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถบริหารจัดการโดยรวมให้สนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

จันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 116 - 117) ได้สรุปตัวบ่งชี้การประเมินประสิทธิผลที่นิยมนำมาใช้วัดความสำเร็จขององค์การไว้ ดังนี้ การมีกำไรสูง ความพึงพอใจขององค์การ คุณภาพ ผลการปฏิบัติในภาพรวม ผลผลิตขององค์การ ผลกำไรที่ได้รับคืน การลาออกของพนักงาน ความเจริญเติบโตขององค์การ การต่อรองตำแหน่ง ค่านิยมขององค์การที่มีต่อสมาชิก ค่านิยมขององค์การและสมาชิกที่มีต่อสังคม ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา วิธีการใหม่หรือนวัตกรรม ความเจริญเติบโตของที่ดินหรือทรัพย์สิน สัดส่วนคุณค่าทางการตลาด และค่าเฉลี่ยที่ได้กลับคือจากการลงทุน

จากแนวความคิดของการประเมินประสิทธิผลขององค์การจะเห็นได้ว่าการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน ควรพิจารณาประสิทธิผลโดยใช้เกณฑ์หลายอย่าง (multiple criteria) เพราะการประเมินโดยใช้เกณฑ์เดียว เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่สามารถที่จะแสดงถึงประสิทธิผลของโรงเรียนได้ทั้งหมด (Hoy, & Miskel, 1991, p. 381) แต่การที่จะใช้เกณฑ์ใดในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนนั้นควรคำนึงถึงความเหมาะสม ทั้งนี้เพราะเกณฑ์วัด

มีหลายประเภท เกณฑ์บางอย่างเหมาะสมที่จะใช้วัดเฉพาะองค์การอย่างหนึ่ง แต่เกณฑ์อีกอย่างหนึ่งจะใช้วัดได้เหมาะสมในเวลาหนึ่งและไม่สามารถใช้วัดได้ในอีกเวลาและองค์การอื่นก็ได้

สตีเยร์ (Steers, 1977, pp.7 - 10) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับตัวแปรสำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพองค์การ ไว้ 4 ประเภท คือ

1. ลักษณะขององค์การ (organization characteristics) มีการกระจายอำนาจ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับอย่างเป็นทางการขององค์การ มีขนาดองค์การที่เหมาะสม

2. ลักษณะสภาพแวดล้อม (environmental characteristics) สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และความสามารถในการคาดคะเนสถานะของสภาพแวดล้อม

3. ลักษณะบุคลากร (employee characteristics) ในองค์การมีความสามารถในการสรรหาและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรองค์การ จะต้องสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

4. นโยบายการบริหารและการปฏิบัติการ (policies and practices) ลักษณะของนโยบาย การบริหารและการปฏิบัติเช่นมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนแน่นอนการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

แคมเบลล์,และคนอื่นๆ (Campbell, et al. 1978, pp.36 - 39) ได้ศึกษาและสำรวจเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดความสำเร็จขององค์การ และได้เสนอไว้ 19 เกณฑ์ ดังนี้

1. ความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไป หมายถึง ระดับความมากน้อยของความสำเร็จที่องค์การสามารถบรรลุเป้าหมาย โดยการพิจารณาเกณฑ์เดี่ยวๆ ให้มีจำนวนมากที่สุดเพื่อตัดสินประสิทธิภาพขององค์การ

2. คุณภาพ หมายถึง คุณภาพของผลผลิต หรือคุณภาพของการบริหารพื้นฐานขององค์การ

3. ผลผลิต หมายถึง ปริมาณของผลงานหรือผลผลิตหลัก

4. ความพร้อม หมายถึง ความเป็นไปได้ขององค์การต่อการปฏิบัติงานที่จำเพาะเจาะจงเมื่อมีการขอร้อง

5. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติและเกณฑ์อื่นๆ ที่กำหนดไว้

6. ผลสำเร็จ หมายถึง ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน เมื่อหักต้นทุน และค่าใช้จ่ายต่างๆ เรียบร้อยแล้ว

7. การเติบโต หมายถึง การขยายตัวขององค์การ หรือการเพิ่มขนาดในสิ่งต่างๆ เช่น พนักงาน เครื่องมือ เครื่องใช้ ทรัพย์สิน หรือการริเริ่มใหม่ๆ ที่แตกต่างไปโดยการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในขณะนี้กับสภาพองค์การที่ผ่านมา

8. การใช้ประโยชน์ จากสภาพแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการนำทรัพยากร ที่มีคุณค่า และมีอยู่อย่างจำกัด และจำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์การมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

9. ความมั่นคง หมายถึง การคงไว้ซึ่งโครงสร้าง หน้าที่ และทรัพยากรไว้ได้ในระยะที่ผ่านมาและในช่วงการถูกกดดัน

10. การเปลี่ยนงานหรือการรักษาคนไว้ได้ หมายถึง อัตราการเปลี่ยนคนงาน หรือความถี่ของผู้ลาออก

11. การขาดงาน หมายถึง ความถี่หรือจำนวนการขาดงานของพนักงาน

12. อุบัติเหตุ หมายถึง ความถี่หรือจำนวนครั้งของการเกิดอุบัติเหตุในการทำ งานที่ส่งผลให้เกิดการชะงักงันของงาน

13. ขวัญ หมายถึง กำลังใจ หรือสภาพการจูงใจให้สมาชิกหรือพนักงานขององค์การเกิดความพยายามทำงานเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การ ตลอดจนความรู้สึกผูกพันต่อองค์การ

14. การจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจหรือความรู้สึกพร้อมของพนักงานที่จะทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน

15. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลหรือพนักงานมีต่อบทบาทหรืองานของคนในองค์การ กับผลตอบแทนอย่างยุติธรรมจากองค์การที่มอบให้

16. การยอมรับเป้าหมายขององค์การ หมายถึง ความยินยอมพร้อมใจรับเอาเป้าหมายขององค์การโดยพนักงาน ซึ่งเชื่อว่าเป้าหมายนั้นถูกต้องและสมควรสามารถดำเนินการได้

17. ความขัดแย้ง ความสามัคคี ความเห็นที่แตกต่างกัน การไม่ประสานงานกัน หรือ การสื่อสารความตรงกันหรือการขัดแย้งทั้งทางกายวาจาและกาย เรียกว่า “ความขัดแย้ง” ส่วนความสามัคคี หมายถึง ความชอบพอกัน ความพร้อมเพรียงในการทำ งานร่วมกันเป็นอย่างดี มีการติดต่อสื่อสาร เปิดเผยและประสานงานกันดี

18. การยืดหยุ่น การปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์วิธีการในการทำงาน เพื่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

19. การประเมินโดยสภาพแวดล้อม คือ การประเมินผลองค์การโดยบุคคลและองค์การในสภาพแวดล้อมที่องค์การมีความสัมพันธ์ในด้านความเสมอภาค ความศรัทธา ความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุน ที่กลุ่มคนทั่วไปให้แก่องค์การ

ฮอย,และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 1991, pp.382 - 383) ได้เสนอแนะตัวบ่งชี้ในการวัดหน้าที่หลัก 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การปรับตัว (adaptation) หมายถึง การที่องค์การจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกโดยการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานภายในองค์การ ให้สนองต่อ

สภาพการณ์ใหม่ๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ 1) ความสามารถในการปรับเปลี่ยน 2) นวัตกรรม 3) ความเจริญเติบโต 4) การพัฒนา

2. การบรรลุเป้าหมาย (goal achievement) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การการจัดหา และการใช้ทรัพยากรต่างๆ ภายในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ 2) คุณภาพ 3) การแสวงหาทรัพยากร 4) ประสิทธิภาพ

3. การบูรณาการ (integration) เพื่อการรวมพลังให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติการกิจขององค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ 1) ความพอใจ 2) บรรยากาศ 3) การสื่อความหมาย 4) ความขัดแย้ง

4. การคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม (latency) หมายถึง การดำรงและรักษาระบบค่านิยมขององค์การ ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบทางด้านวัฒนธรรมขององค์การและแรงจูงใจในการทำงานให้คงอยู่ในองค์การ ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด ได้แก่ 1) ความภักดี 2) ความสนใจของคนส่วนใหญ่ 3) แรงจูงใจ 4) เอกลักษณ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการประเมินประสิทธิผลนั้น นอกจากจะประเมินผลลัพธ์ที่ได้โดยตรงแล้วการประเมินด้านภารกิจของการบริหารซึ่งเป็นการบริการ การอำนวยความสะดวก ประสานงานสามารถประเมินได้จากความคาดหวังหรือความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ที่ผู้ดำเนินการได้กระทำลงไปเป็นประสิทธิผลที่สามารถยอมรับได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศรียุทธ ฤทธิชัย (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษากรณีศึกษาวิทยาลัยพัฒนการพระเชตุพน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของสถานศึกษาในระดับมากได้แก่ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร พฤติกรรมของคณาจารย์และพฤติกรรมของผู้เรียน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาในระดับมาก คือ ปัจจัยด้านนักเรียน นักศึกษาและด้านสถานภาพของวิทยาลัย 3) ปัจจัยในการบริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารมีค่าสหสัมพันธ์มากที่สุด 4) ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับนักเรียน นักศึกษาเป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสาระสำคัญของการศึกษาวิจัยที่นำมากล่าวแสดงข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การหรือสถานศึกษามีหลายประการ โดยเฉพาะตัวผู้บริหารองค์การหรือผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะของผู้นำ บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถ การบริหารจัดการที่ดี อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์เหมาะสมและเพียงพอ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ

ความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งสถานที่ตั้งเหมาะสม เหล่านี้นับเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในสถานศึกษาและปัจจัยภายนอก สถานศึกษา

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2541, หน้า 85) ได้ศึกษาการปฏิรูปการศึกษาจาก ต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ สหรัฐอเมริกาและพบว่า การปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่างๆ ได้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดหรือ ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาของแต่ละประเทศนั้น เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งใน สองปัจจัยดังต่อไปนี้หรือจากทั้งสองปัจจัยควบคู่กันไป ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากตัว ระบบการศึกษาเองและปัจจัยภายนอกระบบการศึกษาที่เป็นแรงผลักดันปัจจัยที่เกิดจากตัว ระบบการศึกษาเอง เป็นเพราะว่าตัวระบบการศึกษอ่อนแอด้วยประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทำให้ผลผลิตของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้สำเร็จการศึกษา องค์ความรู้ที่ผลิตขึ้นจากระบบ ไม่เป็นที่พอใจและยังอาจเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ในสังคมตามมาอีกด้วย องค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งให้การจัดการศึกษาไม่บรรลุผลที่น่าพอใจ จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะมาจาก ผู้บริหาร คุณภาพครู ผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอนการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541, หน้า 266 - 273) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักเรียนประถมศึกษาในเขต ปริมณฑลกรุงเทพมหานคร พบว่า เรื่องที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคือ การร่วมคิดและการ คิดตัดสินใจการร่วมสนับสนุนและดำเนินงาน การร่วมควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน และ การร่วมรับบริการและประโยชน์ โดยเรื่องที่เข้ามามีส่วนร่วมกันมากที่สุดคือ การบริจาคเงินและ วัสดุสิ่งของสำหรับวิธีการในการมีส่วนร่วมมี 2 วิธีคือ การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจและการมี ส่วนร่วมโดยถูกชักจูง

ราชันย์ บุญธิมา (2542, บทคัดย่อ) ได้เสนอผลการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อ ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ทุกโรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารประกอบอย่างเพียงพอบรรยากาศร่มรื่น สวยงาม เป็น ระเบียบ เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดีนอกจากนั้น ทุกโรงเรียนยังมีความพร้อม ในการให้บริการทางการศึกษา 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา คุณลักษณะและภาวะผู้นำ ของผู้บริหาร มีดังนี้ เป็นผู้มีจิตสำนึกมุ่งมั่นในการพัฒนาปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานของ โรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน มีเวลาประจำอยู่สถานศึกษามากกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมด มีความเสียสละทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ที่ ดีเยี่ยมต่อเพื่อนร่วมงานชุมชนและท้องถิ่น มีน้ำใจและมีจิตใจที่ดีงามต่อเพื่อนร่วมงาน ชุมชนและ ท้องถิ่น ให้เกียรติยกย่อง ยอมรับในความสามารถความคิดเห็นและคุณค่าของเพื่อนร่วมงาน อย่างเสมอภาค วางตัวน่าเคารพและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงาน สร้างความสัมพันธ์ให้

ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสอนของครู และคุณลักษณะของครูส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความศรัทธาในอาชีพครู มีความเสียสละ กระตือรือร้นและอุทิศเวลาให้แก่ นักเรียน และโรงเรียน เตรียมการสอน จัดทำแผนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม คิดเป็น ทำเป็น และรู้จักแก้ปัญหาเป็น เอาใจใส่ดูแลนักเรียน ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมแก่นักเรียน ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน ให้การนิเทศกันเอง นำผลการเรียนมาพัฒนาการเรียนการสอนและสอนซ่อมเสริม

บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542, หน้า 315) ได้ศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้และประสิทธิผลของโรงเรียนโดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดคล้องตรงเชิงเส้น พบว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของห้องเรียน มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ศุภร เยาวรักษ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถมทุกด้านตามความรับรู้ของบุคลากรในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่คุณลักษณะครูผู้สอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน การบริหาร งบประมาณและความสามารถในการบริหารของผู้บริหาร ได้ร้อยละ 61.20

สุวัฒนา พรหมศิริ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรมศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรมศิลปากรอยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาจำแนกตามอายุผู้ประเมิน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน วุฒิการศึกษา ประเภทและที่ตั้งสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านผู้สอนด้านผู้เรียน ด้านทรัพยากร และปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา ด้านการคัดเลือกผู้เรียน ด้านผู้ปกครอง ด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรมศิลปากร นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว คือ คุณภาพของผู้บริหาร การบริหารจัดการภายในองค์กร การบำรุงขวัญและกำลังใจของบุคลากร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะให้กรมศิลปากรปรับปรุงและพัฒนาค่านโยบายและโครงสร้างการจัดการศึกษา ด้านการวิจัยและด้านพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร

ธนวิน ทองแพง (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผล การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนเอกชนคาทอลิกพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านโรงเรียน พบว่า ขนาดของโรงเรียน และ อัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่ จะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรทางการบริหารและครูผู้สอนมากกว่า 2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ พฤติกรรมผู้นำ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหาร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ปัจจัยด้านครู หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับลักษณะของครูในด้านความพึงพอใจความสามัคคี และการ สนับสนุนทางด้านสังคมของครู ปัจจัยด้านครูมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของ โรงเรียน ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับครูใหญ่และมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของ นักเรียนเมื่ออยู่ในโรงเรียน ครูเป็นทั้งแม่แบบและผู้ประสิทธิประสาทความรู้ ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และวิชาการแก่นักเรียน 4) ปัจจัยด้านนักเรียน หมายถึง ภูมิหลังหรือข้อมูลพื้นฐาน ของนักเรียนสามารถสอบถามได้จากครูและนักเรียน ซึ่งได้แก่ ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง พฤติกรรมด้านการเรียน พฤติกรรมด้านสังคมในกลุ่มเพื่อน และ การเรียนพิเศษ ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็น ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนเอกชนคาทอลิก โดยจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน วุฒิการศึกษาและอายุราชการ ไม่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

รูธ (Ruhl, 1985, p.3216) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนให้ ประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่จะช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จมี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความคาดหวังในความสำเร็จของงาน 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) บรรยากาศ ในโรงเรียน 4) เป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน และ 5) โปรแกรมการประเมินผล

คิโจ (Kijai, 1987, p.329) ได้ศึกษาคุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบ ความสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน ภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการคิดคำนวณและความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและ โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับ ความสำเร็จของโรงเรียนสูงกว่าปัจจัยด้านอื่น

อีเกอร์ (Eage, 1987, p.1941) ได้ศึกษาถึงกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ 1) การแสดงให้เห็นว่ามีความสนใจต่อนักเรียน 2) การ ภูมิใจในโรงเรียนและความสำเร็จของนักเรียน 3) การให้โปรแกรมที่มีคุณภาพแก่นักเรียน

4) มีความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษานั้นเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ 5) จัดหลักสูตรที่สนองต่อวัตถุประสงค์ของโรงเรียน 6) พัฒนาโปรแกรมการเรียนที่นักเรียนสนใจ 7) เป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน 8) มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน 9) แจ้งให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักเรียนควรประพฤติ

โอนัล (O'Neal, 1987, p.320) พบว่า ผู้บริหารทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานมาก และมีประสบการณ์บริหารมากจะทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิผลด้านการบริหารการศึกษามากยิ่งขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารการศึกษาจะสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฮิกเก็ต (Higgett, 1989, p.4) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่อง ประสิทธิภาพของโรงเรียน กล่าวว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนในทรรศนะของผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษาธิการจังหวัด มี 7 ประการ คือ 1) ผู้บริหารโรงเรียน 2) ความร่วมมือร่วมใจอันแน่วแน่ของบุคลากรในโรงเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 4) การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณ 5) การเน้นเป้าหมายของโรงเรียน 6) การสนับสนุนของผู้ปกครอง 7) การให้ความสำคัญโปรแกรมทางวิชาการ

กู๊ดฮาร์ท (Goodhart, 1990, p.2214) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่ด้านมุ่งงานสามารถอธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่างานวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ ได้วิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การหรือโรงเรียนว่า เกิดจากปัจจัยภายในองค์การหรือโรงเรียนซึ่ง ได้แก่ ลักษณะของผู้บริหารและบุคลากร นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ บรรยากาศในการทำงานความพึงพอใจของบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขนาดขององค์การ เป็นต้น และปัจจัยภายนอกโรงเรียน เช่น ความพึงพอใจของสังคมต่อคุณค่าของโรงเรียน ลักษณะสภาพแวดล้อมความร่วมมือของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์กับชุมชน ทรัพยากร สถานที่ตั้ง หน่วยงานบังคับบัญชา ผู้บริหารและบุคลากรในองค์การต้องร่วมมือกันบริหารปัจจัยต่างๆ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ เพื่อสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

บาร์นส์ (Barnes, 1995, p.3152 - A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องการมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริงๆ แล้วการมีส่วนร่วมจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าว และได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่บ้านด้วย การศึกษาดังนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่าบิดามารดาชาวอเมริกัน อัฟริกัน เห็นคุณค่าของการศึกษาและเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวัง ด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

จากการประมวลแนวคิด และทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยหลายด้านด้วยกัน เช่น ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ปัจจัยด้านบรรยากาศของโรงเรียน ปัจจัยด้านภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ และความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ประกอบไปด้วย 2 ด้าน คือปัจจัยภายในสถานศึกษาได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านทรัพยากร ส่วนปัจจัยภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านหน่วยงานบังคับบัญชา ปัจจัยด้านผู้ปกครองและปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง